

АНАЛІЗ КОРИСНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Озеран А.В.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

У статті узагальнено результати анкетування укладачів та користувачів фінансової звітності щодо корисності інформації фінансової звітності. Доведено, що фінансова звітність, разом із Звітом керівництва, є найважливішими джерелами фінансової інформації. При цьому найбільшу користь для прийняття рішень відіграють Баланс та Звіт про фінансові результати. Основними показниками звітності учасники опитування знаходять показники, які базуються на Звіті про фінансові результати: операційний та чистий прибуток, показники рентабельності. Опитування виявило, що основні заходи щодо підвищення корисності фінансової звітності полягають у забезпеченні стабільності стандартів бухгалтерського обліку та посиленні порівнянності показників звітності.

Ключові слова: метод анкетування, корисність інформації, потреби користувачів, управлінські рішення, фінансова звітність.

Постановка проблеми. Безспірним є твердження про те, що метою складання бухгалтерської (фінансової) звітності є надання інформації, корисної для прийняття економічних рішень [1]. У разі, якщо фінансова звітність не здатна вплинути на прийняття рішення, вона втрачає свою доречність, перестає бути корисною, а отже, не реалізує свою мету. Проте, розуміння того, що робить бухгалтерську (фінансову) звітність корисною, є неоднозначними. Можна припустити, що для того, щоб звітність була корисною для прийняття рішень, вона має задовольняти відповідні потреби усіх своїх користувачів. Однак, ці потреби не завжди є однорідними за своїм характером через конфлікт інтересів користувачів звітності, які саме і повинні задавати вимоги до складу та обсягів фінансової інформації, спектру необхідних для відображення елементів, методів їх оцінювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль фінансової звітності в управлінні суб'єктом господарювання та економікою у цілому неодноразово підкреслювалось у працях вчених. Зазвичай дослідниками наголошувалось на непридатності сучасної системи звітності у повній мірі задовольняти запити інвесторів. Так, проф. Каспіна Р.Г. вважає, що «фактичні дані бухгалтерської звітності не завжди являють собою надійну основу для прогнозування майбутніх фінансових результатів корпорації...» [2, с. 12].

Л.М. Пилипенко підкреслює проблему адекватності фінансової звітності, рівень її об'єктивності та прозорості, що зумовлено нечіткістю рівня її об'єктивності та прозорості [3].

На думку Данківа І.Я. та ШEVERІ Я.В. традиційні фінансові звіти не відображають достовірну інформацію про всі показники діяльності підприємства. Автори пропонують спеціалізовані аналітичні форми звітності, які забезпечуватимуть представлення таких облікових даних для інвесторів, які є особливо актуальними, релевантними та піддаються найменшому впливу системи креативного обліку в Україні [4].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, міркування авторів щодо недоліків фінансової звітності та напрямів її удосконалення ґрунтуються зазвичай на позиції діалектичного матеріалізму. Дана робота є певною мірою оригінальним дослідженням в Україні, оскільки розглядає проблему з погляду людського чинника, узагальнюючи думки фахівців з приводу інформаційної корисності фінансової звітності.

Мета статті. Враховуючи актуальність теми, головною метою дослідження є вивчення запитів ши-

рокого кола користувачів бухгалтерської (фінансової) звітності. Це дасть можливість:

1) визначити ступінь корисності для користувачів існуючих форм фінансової звітності та показників, які отруюються на її основі;

2) знайти відповідь на запитання, які заходи покращать корисність інформації фінансової звітності.

Методика дослідження. Для пошуку відповідей на поставлені завдання автор використала такий метод діагностування думки фахівців як анкетування. В опитуванні взяли участь 50 українських фахівців, які представляли різні категорії користувачів фінансової звітності: бухгалтери – 23 особи, аудитори – 12 чоловік, керівники – 7 чоловік, інші (аналітики, спеціалісти з інвестування, науковці) – 8 чоловік (рис. 1). Вибір такої цільової групи опитованих мав за мету по можливості максимально охопити всі категорії користувачів.

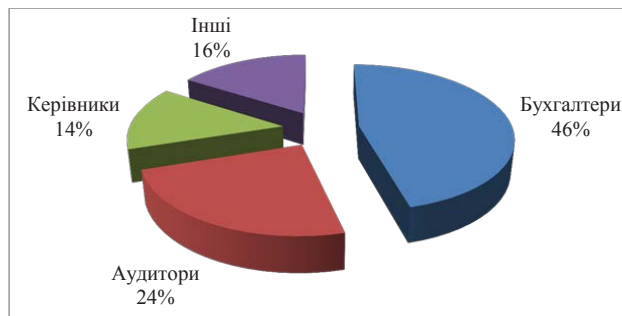

Рис. 1. Категорії користувачів – учасників опитування

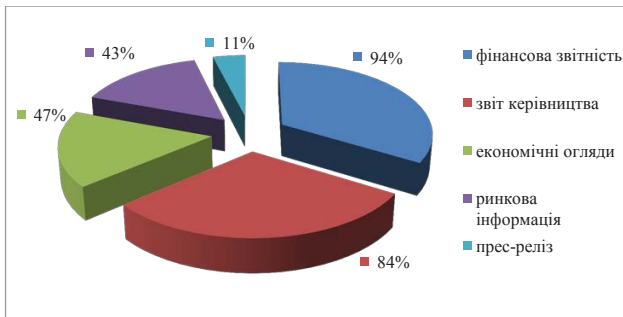
Джерело: розроблено автором на основі проведеного анкетування

У статті проаналізовано відповіді на чотири питання, які, на наш погляд, є визначальними для пошуку нових моделей фінансової звітності. Респондентам було запропоновано оцінити корисність інформації фінансової звітності за шкалою від 1 до 5, де 5 – це найкорисніша. В аналізі результатів відповіді між 3 і 5 за шкалою інтерпретуються як «корисна або дуже корисна (інформація)», а бали 1 або 2 вважаються «некорисна (інформація)». Деякі результати були проаналізовані за категоріями користувачів, щоб визначити, чи варіюються відповіді у залежності від потреб конкретних користувачів.

Виклад основного матеріалу. Нижче наведені узагальнення отриманих відповідей та коментарі на кожне питання і аналіз відповідей за категоріями користувачів, а також деякі міркування щодо можливих тлумачень та напрямів подальших досліджень.

Питання «Який вид фінансової інформації Ви находите найбільш корисною?» дозволяє визначити відносну важливість джерел фінансової інформації у процесі прийняття економічних рішень.

Результати анкетування показують, що 94% респондентів знаходять фінансову звітність найкориснішим джерелом фінансової інформації (рис. 2).

Рис. 2. Результати опитування фахівців щодо корисності різних джерел фінансової інформації
Джерело: розроблено автором на основі проведеного анкетування

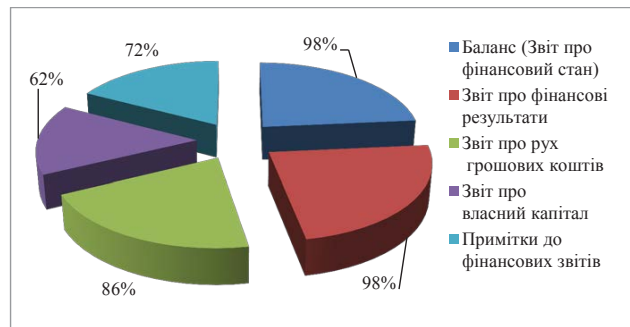
Крім фінансової звітності, 84% опитуваних відзначили, що корисну інформацію для прийняття рішень забезпечує Звіт керівництва. Серед інших джерел інформації респонденти називали: фінансові плани, бізнес-плани, протоколи нарад директорів, особливий, податковий, управлінський види звітностей, звіти рейтингового агентства та правову інформацію.

У той же час майже дві третини з 300 інвесторів, опитаних в процесі проведення дослідження під заголовком «Зрозуміти інвесторів: напрямки корпоративної звітності», повідомили АССА, що значна більшість інвесторів (63%) вище цінують інформацію, одержану із зовнішніх джерел, а не з традиційних корпоративних звітів, зокрема з новин та соціальних медіа [5].

Мета питання «Як Ви оцінюєте корисність окремих форм фінансової звітності?» полягала у тому, щоб визначити, яку форму фінансової звітності її користувачі вважають кориснішою. Справа у тім, що деякі інвестори стурбовані тим, що розробники стандартів роблять занадто великий акцент на балансі. Хоча баланс завжди вважався центральною формою бухгалтерської звітності і є необхідність в отриманні статичної інформації на звітну дату, інвестори вбачають необхідність зосередити увагу на показниках фінансового результату, у тому числі у відображенні взаємозв'язку між фінансовим результатом та іншим сукупним доходом.

Не зважаючи на те, що інформація фінансової звітності визнана усіма користувачами корисною

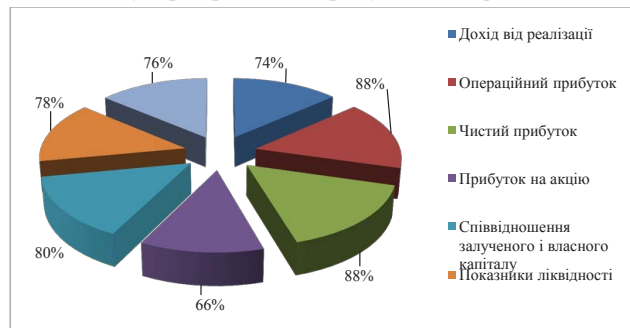
або дуже корисною, найбільш високий рейтинг (98% опитуваних) розділили Баланс та Звіт про фінансові результати (рис. 3).

Рис. 3. Розподіл думок користувачів щодо корисності окремих форм фінансової звітності
Джерело: розроблено автором на основі проведеного анкетування

Аналіз за категоріями користувачів щодо корисності окремих форм фінансової звітності показує аналогічні результати (табл. 1).

Питання «Які показники, отримані за допомогою фінансової звітності, є найбільш корисними?» продовжує дослідження попереднього питання, адже усвідомлення, які показники важливі й необхідні користувачам для аналізу оцінки діяльності та прийняття рішень, дозволить концентрувати увагу саме на тих формах фінансової звітності, які забезпечують отримання тих самих показників. Отже, результати анкетування підтверджують привабливість для прийняття управлінських рішень показників Звіту про фінансові результати (рис. 4).

Рис. 4. Висловлення думки користувачів щодо корисності показників фінансової звітності
Джерело: розроблено автором на основі проведеного анкетування

Аналіз за категоріями користувачів (табл. 2) підтверджує, що усі користувачі високий рейтинг

Таблиця 1.

Корисність форм фінансової звітності за категоріями користувачів

	Бухгалтери (23)			Аудитори (12)			Керівники (7)			Інші (8)		
	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді
Баланс	100%	0	0	100%	0	0	86%	14%	0	100%	0	0
Звіт про фінансові результати	100%	0	0	100%	0	0	86%	14%	0	100%	0	0
Звіт про рух грошових коштів	83%	17%	0	75%	25%	0	100%	0	0	100%	0	0
Звіт про власний капітал	87%	13%	0	58%	42%	0	29%	71%	0	25%	75%	0
Примітки до фінансових звітів	74%	26%	0	83%	17%	0	57%	43%	0	63%	25%	13%

Джерело: розроблено автором на основі проведеного анкетування

відають показнику чистого прибутку. Однак, бухгалтери як укладачі звітності та аудитори, окрім чистого прибутку, досить високо оцінюють показник операційного прибутку (83% та 100% відповідно) та показники ліквідності (83%), у той час як керівників більше цікавить співвідношення залученого і власного капіталу (86%) та прибуток на акцію (86%).

Узагальнюючи отримані відповіді, необхідно сказати, що проаналізовані показники фінансової звітності обрані не випадково, оскільки можуть бути використані для прогнозування майбутньої ліквідності підприємства та його рентабельності, а також для оцінки успішності управління.

Так, дохід від реалізації дає можливість відстежити інтерес ринку до продукції підприємства, тобто його основної діяльності. Операційний прибуток є важливим показником, оскільки показує продуктивність основної діяльності. Чистий прибуток, рівно як й операційний, характеризує ефективність діяльності підприємства та дозволяє порохувати рентабельність підприємства, тобто визначити достатність отриманого прибутку, враховуючи певний рівень товарообігу та пов'язані з ним бізнес-ризиком. Співвідношення залученого та власного капіталу є важливим показником, який характеризує ступінь участі у фінансуванні діяльності підприємства власних і залучених засобів.

Респондентам було запропоновано навести будь-які інші показники, які вони знаходять корисними. Учасники анкетування у своїх відповідях відзначили наступні елементи: інформація за сегментами, вартість основних засобів і запасів, сума дебіторської та кредиторської заборгованостей, у т.ч. заборгованість за кредитами, по оплаті праці, сума чистих активів, нерозподілений прибуток.

Розглядаючи корисність тих чи інших форм та показників фінансової звітності, видається доцільним прокоментувати результати опитування, яке було проведене австралійськими науковцями [6]. Учасники даного опитування найбільш важливими елементами фінансової звітності вважають: дохід від реалізації (92%), операційний прибуток (85%), робочий капітал (84%), сума заборгованості (83%) та звіт про рух грошових коштів (81%).

Найбільш поширеними причинами використання фінансової звітності австралійські респонденти назвали порівняння поточних результатів підприємства з результатами попередніх періодів, допомога в оцінці діяльності керівництва з точки зору дійсних та потенційних інвесторів, прийняття рішення щодо надання кредитів, а також контроль відповідності вимогам законодавства.

На питання «Які заходи, на Вашу думку, покращать корисність фінансової звітності?» було запропоновано п'ять варіантів можливого удосконалення, а також учасники опитування могли указати додатково до трьох пунктів інших варіантів поліпшення фінансової інформації.

З п'яти запропонованих заходів, найбільш корисними були визнані стабільність облікових стандартів та покращення порівнянності (рис. 5).

Прагнення до стабільності стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності та посилення порівнянності, можливо, мають спільну мету: порівняти фінансову звітність суб'єкта господарювання у часі та щодо інших суб'єктів тієї ж галузі або виду діяльності.

Потреба у стабільності облікових стандартів викликана численними змінами, що відбуваються на сьогодні в МСФЗ і, як наслідок, у національних

Таблиця 2

Корисність показників фінансової звітності за категоріями користувачів

	Бухгалтери (23)			Аудитори (12)			Керівники (7)			Інші (8)		
	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді
Дохід від реалізації	66%	13%	22%	75%	8%	17%	71%	14%	14%	100%	0	0
Операційний прибуток	83%	4%	13%	100%	0	0	71%	0	29%	100%	0	0
Чистий прибуток	83%	9%	9%	92%	8%	0	86%	0	14%	100%	0	0
Прибуток на акцію	65%	22%	13%	58%	33%	8%	86%	14%	0	63%	38%	0
Співвідношення залученого і власного капіталу	74%	17%	9%	75%	25%	0	86%	14%	0	100%	0	0
Показники ліквідності	83%	13%	4%	83%	17%	0	71%	29%	0	63%	25%	13%
Грошові потоки	74%	9%	17%	75%	17%	8%	72%	14%	14%	88%	0	12%

Джерело: розроблено автором на основі проведеного анкетування

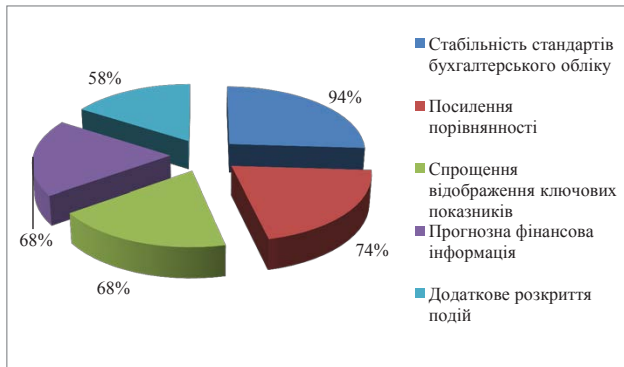
Таблиця 3

Аналіз можливих варіантів покращення корисності фінансової звітності за категоріями користувачів

	Бухгалтери (23)			Аудитори (12)			Керівники (7)			Інші (8)		
	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді	Корисна і дуже корисна	Не дуже корисна	Немає відповіді
Стабільність стандартів бухгалтерського обліку	91%	4%	4%	100%	0	0	100%	0	0	88%	0	13%
Посилення порівнянності	78%	4%	17%	92%	0	8%	71%	14%	14%	38%	25%	38%
Спрощення відображення ключових показників	61%	17%	22%	92%	0	8%	57%	29%	14%	63%	25%	13%
Прогнозна фінансова інформація	61%	30%	9%	75%	17%	4%	57%	14%	29%	88%	12%	0
Додаткове розкриття подій	74%	17%	9%	75%	25%	0	86%	14%	0	100%	0	0

Джерело: розроблено автором на основі проведеного анкетування

стандартах. У такому разі важко досягти тієї порівнянності фінансової звітності, яка необхідна для оцінки якості управління. Проте, оскільки подальші зміни до існуючих стандартів є неминучими, ймовірно, слід передбачити обов'язкове розкриття інформації про вплив цих змін на фінансовий результат у фінансовій звітності. Крім того, це частково задовольнить користувачів звітності у відображенні прогнозної інформації, яку вони вимагають.

Рис. 5. Розподіл думок користувачів щодо можливих варіантів покращення корисності фінансової звітності

Джерело: розроблено автором на основі проведеного анкетування

Хотілось би звернути увагу на деякі відмінності та неоднозначності у відповідях різних категорій опитуваних (табл. 3). Учасники анкетування, які відносяться до категорії «інші» не вбачають покращення корисності звітності у посиленні її порівнянності. Своєю чергою, «керівники» менш зацікавлені у спрощенні відображення ключових показників, у тому числі наведенні у звітності прогнозної фінансової інформації. Серед інших заходів з покращення корисності фінансової звітності україн-

ські учасники опитування назвали: оприлюднення уточнюючої звітності; посилення відповідальності за недостовірну інформацію; розкриття суттєвої не фінансової інформації; аудит фінансової звітності; впровадження МСФЗ; стандартизація облікових підходів.

Висновки і пропозиції. Отже, висновки щодо корисності інформації фінансової звітності можна узагальнити наступним чином.

По-перше, попри сучасні тенденції щодо втрати актуальності фінансової звітності в епоху глобалізації більшість користувачів вважають фінансову звітність та Звіт керівництва найкориснішими джерелами фінансової інформації.

По-друге, Баланс та Звіт про фінансові результати є найбільш значущими формами фінансової звітності. Найкориснішими учасники опитування знаходять операційний прибуток та чистий прибуток, а також показники ефективності діяльності, які базуються на даних Звіту про фінансові результати. Отже, при підготовці фінансової звітності, рівно як і розробці облікових стандартів, необхідно зосереджувати увагу на використанні таких методів оцінки, які б забезпечували найбільш правдиве обчислення фінансового результату підприємства.

Опитування виявило, що основні заходи щодо підвищення корисності фінансової звітності полягають у забезпеченні стабільності стандартів бухгалтерського обліку, посиленні порівнянності показників звітності та спрощенні відображення ключових показників. Поряд з цим, користувачі вимагають «розширення спектра інформації, що включається в фінансову звітність» [7] шляхом наведення різного роду прогнозної інформації та висвітлення тенденцій у зростанні прибутковості, а також розкриття інформації про управління ризиками. У світлі цього передбачається зосередити подальші дослідження у напрямі удосконалення Приміток до фінансових звітів та Звіту керівництва як обов'язкових компонентів фінансової звітності.

Список літератури:

1. Концептуальна основа подання фінансової звітності (2010) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
2. Каспина Р.Г. Бухгалтерская отчетность – важный инструмент корпоративного управления / Каспина Р.Г. // Вестник КГФЭИ. – 2006. – № 1(2). – С. 12-15.
3. Пилипенко Л.М. Роль фінансової звітності у управлінні ринковою економікою / Л.М. Пилипенко // [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13444/1/076_Rol%20f%D1%96nansovo%20zv%D1%96t_505_509_714.pdf
4. Даньків Й.Я. Алгоритм прийняття управлінських рішень на основі аналізу спеціалізованої фінансової звітності / Й.Я. Даньків, Я.В. Шевця // Науковий вісник Одеського державного економічного університету. Серія: економічні науки. – Одеса, 2009. – № 4(82). – С. 81-95.
5. Цінність професії девальвується. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.gaap.in.ua/archives/2361
6. Handley K. The Information needs of users of financial statements of non-publicly accountable entities / Handley K., Evans E., Wright S. // Accounting and Finance Association of Australia and New Zealand Conference (1-4 July 2012: Melbourne): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.researchonline.mq.edu.au/vital/access/manager/Repository/mq:25806>
7. Бондар М.І. Бухгалтерський облік: стан і перспективи розвитку / Бухгалтерський облік, контроль і аналіз у сучасній економічній науці та практиці: зб. Матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 70-річчю кафедри обліку підприємницької діяльності; 3-4 квіт. 2014 р. – К.: КНЕУ, 2014. – 376 с., с. 22.

Озеран А.В.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

АНАЛИЗ ПОЛЕЗНОСТИ ИНФОРМАЦИИ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ ДЛЯ ПРИНЯТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЙ

Аннотация

В статье обобщены результаты анкетирования составителей и пользователей финансовой отчетности относительно полезности информации финансовой отчетности. Доказано, что финансовая отчетность, вместе с Отчетом руководства, являются важнейшими источниками финансовой информации. При этом ключевую роль для принятия решений играют Баланс и Отчет о финансовых результатах. Основными показателями отчетности участники опроса находят показатели, основанные на Отчете о финансовых результатах: операционную и чистую прибыль, показатели рентабельности. Опрос выявил, что основные мероприятия по повышению полезности финансовой отчетности заключаются в обеспечении стабильности стандартов бухгалтерского учета и усилении сопоставимости показателей отчетности.

Ключевые слова: метод анкетирования, полезность информации, потребности пользователей, управленческие решения, финансовая отчетность.

Ozeran A.V.

Vadym Hetman National Economic University

ANALYSIS OF USEFULNESS OF INFORMATION OF FINANCIAL REPORTING FOR MANAGEMENT DECISION MAKING

Summary

The paper summarizes the results of the survey preparers and users of financial statements regarding the usefulness of financial reporting information. It is proved that the financial statements, together with the management report, are major sources of financial information. The greatest benefit for management decision-making play Balance Sheet and Income Statement. Key indicators of respondents reporting figures are based on the Income Statement: Operating and net income profitability. The survey revealed that the main measures to improve the usefulness of financial statements are to provide stability accounting standards and enhancing the comparability of reporting.

Keywords: survey method, usefulness of the information, the needs of users, management decision making, financial reporting.

УДК 005.931:33.021

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ АНАЛІЗУ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Орлова К.Є.

Житомирський державний технологічний університет

У статті визначено сутність зовнішнього середовища як невід'ємного компоненту функціонування будь-якого підприємства. Досліджено сучасні методики аналізу зовнішнього середовища підприємства. З'ясовано, що ключовим недоліком існуючих методик є використання експертних оцінок з метою характеристики ключових параметрів оточення. Запропоновано авторську методику аналізу характеру впливу зовнішнього середовища на діяльність промислових підприємств, що базується на критеріальних показниках. Визначено ключові параметри оцінки характеру впливу середовища на діяльність суб'єкта господарювання.

Ключові слова: зовнішнє середовище, нестабільність, промислове підприємство, аналіз, методика.

Постановка проблеми. Будь-яке підприємство як відкрита соціально-економічна система у процесі свого господарювання взаємодіє та знаходиться під впливом зовнішнього середовища. Варто відзначити, що перехід до ринкової моделі економічних відносин об'єктивно обумовив вагоме зростання ролі факторів зовнішнього оточення у характері протікання та результатах господарських процесів усіх суб'єктів економіки. Така ситуація обумовлена зростанням невизначеності та турбулентності середовища, що, у свою чергу, ускладнюється повною господарською самостійністю підприємств. Якщо за умов командно-адміністративної

економіки вплив факторів зовнішнього середовища значною мірою нівелювався центральним управлінням та застосуванням планових механізмів, то ринкові умови господарювання вимагають від менеджменту підприємств належно організованої взаємодії з оточенням. Така взаємодія включає в себе моніторинг стану та динаміки факторів зовнішнього середовища, розробку та впровадження господарських рішень, результатом яких є забезпечення реагування підприємства на зміни у середовищі з метою досягнення гомеостазу. Водночас, розробка та реалізація будь-яких господарських рішень потребують належного інформаційного забезпечення,